

نجفقلی حبیبی در گفت‌وگوی اختصاصی با «مفاخر ماندگار»:

روندالگو سازی فرهنگی در کشور رضایت بخش نیست

می‌آیند و محل احترام و توجه هستند. کل قضیه این است که فردی به‌عنوان مفخر فرهنگی مطرح می‌شود که اقدامات او موجب افتخار یک کشور و جامعه باشد. حال ممکن است اقدامات او یا در برگیرنده کل جامعه باشد یا برای بخشی از جامعه مفید و مورد توجه قرار بگیرد. مثلاً وقتی ما از یک نویسنده به‌عنوان مفخر فرهنگی تجلیل می‌کنیم، به این معناست که در حوزه کاری خود فعالیت شاخصی را انجام داده و منشأ اثر بوده است. حتی اگر مستمعین او محدود باشند، همان جمع باور دارند که کار او مفید و قابل توجه است؛ این امر با اهمیت است.

آیا همه کسانی که به‌عنوان مفخر فرهنگی معرفی می‌شوند، می‌توانند الگوی فرهنگی هم باشند؟

حتماً همین‌طور است. این افراد از این جهت که فعالیتی انجام می‌دهند که موجب روشن شدن ابهامات و مجهولاتی می‌شود و ارزش‌هایی را که در عرصه فرهنگی وجود دارد، احیا و معرفی می‌کنند؛ از این حیث می‌توانند جنبه الگویی پیدا کنند تا دیگران هم به تاسی از آنها در این مسیر وارد شوند. اتفاقاً جنبه الگو بودن بسیار مهم است؛ چون صرف قدردانی از این چهره‌ها در مرحله دوم اهمیت دارد. البته در مسیر این قدردانی، لازم نیست که همه درگیر این کار باشند. بلکه باید مراکز مخصوص این امر باشد که به صورت تخصصی و بارعبایت آداب و رسوم خاص این فعالیت‌ها، به این مهم اقدام کنند؛ مثل انجمن آثار و مفاخر فرهنگی که سالیان سال در این حوزه فعالیت کرده است. اما حتماً نهادهای ذی ربط باید دائماً فضا را رصد کنند و عملکردهای چهره‌های فرهنگی و تاثیر آنها در عرصه فرهنگی، اجتماعی و علمی را بررسی و در راستای قدردانی از فعالیت‌های آنها، اقدام کنند. به هر حال هدف اصلی این است که افرادی معرفی شوند که به نوعی برای ارائه خدمات به جامعه تلاش کرده باشند.

در دوره‌های اخیر تا چه سطحی در الگو سازی‌های فرهنگی موفق بودیم؟

به نظر من خیلی موفق نبودیم. بزرگداشت‌هایی امروزه برای افراد مختلف برگزار می‌شود بدون اینکه مشخصاً خدمات آنها برای جامعه روشن باشد. در حالی که باید این مسأله به صورت واضح بیان شود تا جنبه الگو سازی برای جوانان ما به درستی انجام شود. از سوی دیگر گاهی برای افرادی که شایستگی این مقام را دارند هم تبلیغات و اعلام‌های رسانه‌ای درستی انجام نمی‌شود که تاثیر این افراد روی جامعه و به‌خصوص جوانان افزایش پیدا کند. وقتی برای یک چهره

شناخت مفاخر فرهنگی یک ملت و کشور و تلاش برای الگو سازی آنها تا حد قابل توجهی در اعتلای هویت فردی، اجتماعی و ملی آن ملت موثر خواهد بود. شخصیت‌هایی که به‌عنوان مفاخر فرهنگی به یک جامعه معرفی می‌شوند، حتی می‌توانند نقش موثری در پیشرفت اجتماعی آن جامعه نیز داشته باشند؛ چیزی که البته شاید تا امروز آن چنانکه باید از سوی آنها مورد توجه قرار نگرفته است؛ با این حال ضرورت توجه به شخصیت‌های برجسته فرهنگی یک کشور، چه شخصیت‌های تاریخی و چه چهره‌های معاصر، امری ضروری است. در این راستا پای صحبت‌های دکتر نجفقلی حبیبی، استاد و پژوهشگر حکمت اسلامی و رئیس سابق دانشگاه علامه طباطبایی نشسته‌ایم و از زبان این استاد با سابقه دانشگاه، ویژگی‌های مفاخر فرهنگی، روند الگو سازی در کشور و عملکرد انجمن آثار و مفاخر فرهنگی را بررسی کرده‌ایم. در ادامه این گفت‌وگوی را می‌خوانید.

به نظر شما فردی که به‌عنوان مفخر و چهره فرهنگی معرفی می‌شود، چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

این یک بحث جدی و مهم است؛ همان‌طور که از کلمه مفاخر پیدا است [این عبارت] شامل فردی است که مفید برای جامعه است؛ یک وقت کسی مثل امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی راه می‌اندازد و نظام اسلامی را تاسیس می‌کند؛ این یک نحو مفخر فرهنگی است. یا کسی مثل دکتر مصدق، نفت را ملی می‌کند که این به همان صورت جزئی از مفاخر به حساب می‌آید. یا اینکه شاعری مثل فردوسی، فرهنگ یک ملت را سامان می‌دهد و شاعر و نوشته‌های خود، موجبات اعتلای یک فرهنگ را فراهم می‌کند؛ یا فردی مثل سعدی یا حافظ؛ این‌ها هم مفاخر فرهنگی هستند. از سوی دیگر عرفایی چون عین‌القضاات و باباطاهر و ابوسعید ابوالخیر هم چهره‌های فرهنگی برجسته‌ای هستند که منشأ آثار زیادی در ساحت عرفانی ما بوده‌اند. یا چهره‌های مثل ابن سینا در طب و فلسفه و عرفان و... به جامعه بشری خدمت‌رسانی کرده است. مادر طول تاریخ این مسأله را منحصر به افرادی که در قله هستند (مثل افرادی که نام بردم) ندیدیم، بلکه در مراحل پایین‌تر هم چهره‌های فرهنگی مهمی را داریم. شاید دلیل این مسأله هم این بود که بناست تا افراد را تشویق کنند که در مسیر علم و فرهنگ قرار بگیرند. مثلاً کسی که در ادبیات ایران کار کرده است یا در شناساندن دانشمندان ایرانی عمل کرده یا فعال در عرصه معماری بوده است؛ این‌ها هم افرادی هستند که جزء مفاخر فرهنگی کشور به حساب

صدرا صدوقی

در طول این ایام با انجمن ارتباط داشتید، عملکرد این نهاد فرهنگی را چطور ارزیابی می‌کنید؟

شکی نیست در اینکه انجمن آثار و مفاخر فرهنگی فعالیت‌ها مفیدی در این حوزه پاسداشت مفاخر انجام داده است. این اقدامات از این رو مورد توجه است که در این انجمن هم به چهره‌های فرهنگی گذشته و تاریخی پرداخته شده و هم مفاخر فرهنگی دوران معاصر مورد توجه بوده‌اند. به نظر بنده در طول سه دهه فعالیت و اقدامات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، به حمدا... سیاست‌زدگی ویا گرایش و فعالیت سیاسی به چشم نمی‌خورد و این در جای خود نقطه قوت بسیار مهمی است. حتی درباره شخصیت‌های سیاسی که در دوران معاصر ما جنبه‌های فرهنگی قوی دارند هم، اقدامی صورت نگرفته است که این هم در جای خود قابل توجه است؛ به نظر بنده با توجه به همه محدودیت‌های مالی و البته ظرفیت‌هایی که این نهاد فرهنگی دارد، تا امروز عملکرد قابل قبولی داشته و مجموع فعالیت‌هایی که انجام شده، رضایت بخش و قابل توجه است. البته یکی از اقدامات قابل توجه این انجمن، بزرگداشت‌هایی است که برای دانشمندان و چهره‌های فرهنگی غیرایرانی برگزار شده که - این افراد - خود به فرهنگ ایران خدمت کرده‌اند. لذا آنچه مربوط به ایران و ایرانشناسی بوده هم در این انجمن مورد توجه قرار گرفته که اقدام بسیار مهم و قابل تقدیری است. این کار باعث می‌شود که همه علاقه‌مندان به ایران و فرهنگ این مرز و بوم با علاقه بیشتری به سمت مطالعه و تحقیق درباره کشور ما، روی آورند.

مهم و الگوی فرهنگی جلسه‌ای برگزار می‌کنیم بدون اینکه عموم اطلاع درستی از این جلسات داشته باشند. اینجاست که وظیفه رسانه ملی و سایر رسانه‌ها سنگین‌تر می‌شود تا با اطلاع‌رسانی گسترده‌تر، ارزش این افراد، بیش از پیش برای مردم روشن شود. این کار باعث می‌شود تا ارزش‌های فرد مورد نظر بیشتر روشن شده و جنبه الگوسازی با عمق بیشتری صورت پذیرد. کشور ما کشور بزرگی است و جمعیت زیادی دارد، معرفی این افراد به‌عنوان الگو اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. اما معتقدم رسانه‌هایی مثل تلویزیون و البته سایر رسانه‌ها به آن شکلی که باید روی این قضیه کار نمی‌کنند.

آیا امروز مفاخر فرهنگی یا چهره‌هایی که به‌عنوان الگوهای فرهنگی هستند، مشارکتی در اجتماع و تحولات آن دارد؟

آن طور که باید نه! چون امروز دولت‌ها همه امورات جوامع را به دست گرفته‌اند. باین حال باید شخصیت‌های فرهنگی از خود خلاقیت بیشتری نشان دهند و مشارکت و حضور خود در عرصه اجتماعی را کم رنگ نکنند. البته ذکر این نکته ضروری است که باید دولت‌ها هم در این میان بیکار ننشینند و به‌عنوان موتور محرک و مشوق، از حضور چهره‌های فرهنگی و علمی در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... استقبال کنند.

بیش از سه دهه از فعالیت انجمن آثار و مفاخر فرهنگی می‌گذرد، به‌عنوان یک چهره فرهنگی و دانشگاهی که